

Romuald Szymczak

ZASADY GWARANTOWANIA DEPOZYTÓW W SYSTEMIE GRECKIM

WSTĘP

Światowy kryzys finansowy lat 2008–2009 pokazał, jak duże znaczenie dla stabilności systemów bankowych mają instytucje gwarantujące depozyty. W wielu krajach Unii Europejskiej systemy gwarantowania depozytów były słabo rozwinięte, a świadomość klientów banków o ich roli i znaczeniu bardzo ograniczona. Dlatego zarówno Komisja Europejska, jak i samodzielnie rządy poszczególnym państw Unii, podejmują działania mające na celu wzmocnienie systemów gwarantowania depozytów poprzez podwyższenie limitów gwarancyjnych, skrócenie czasu potrzebnego na wypłatę gwarantowanych sum oraz rozszerzenie zakresu ich działalności.

Niniejsze opracowanie przedstawia zasady funkcjonowania systemu gwarancyjnego w Grecji. Najważniejsze jego cechy omówiono w podziale na informacje ogólne o systemie, zakres gwarancji, zasady wypłaty środków gwarantowanych oraz źródła finansowania i zasoby finansowe. Opracowanie zamyka tabela, która porównuje najważniejsze cechy greckiego i polskiego systemu gwarantowania depozytów.

1. Informacje ogólne

Instytucja gwarantowania depozytów w Grecji (The Hellenic Deposit Guarantee Fund) rozpoczęła działalność we wrześniu 1995 r., na mocy ustawy 2324/95, zmiennej ustawą 2832/2000. Od 16 lutego 2009 r. instytucja ta decyzyjną Parlamentu

Greckiego (ustawa 3746/2009) otrzymała nowy, rozszerzony zakres działalności i została przemianowana na Grecki Fundusz Gwarantowania Depozytów i Produktów Inwestycyjnych (The Hellenic Deposit and Investment Guarantee Fund – HDIGF).

HDIGF ma osobowość prawną, podlegając przepisom prawa prywatnego, i nadzorowany jest przez Ministra Gospodarki Grecji. HDIGF jest instytucją gwarantowania depozytów typu *pay box*. Nie podejmuje działań pomocowych o charakterze zapobiegawczym, ani naprawczym w greckim systemie bankowym. Urząd HDIGF jest instytucją małą, zatrudniającą 15 pracowników. HDIGF jest członkiem Europejskiego Forum Gwarantów Depozytów (EFDI), natomiast nie przystąpił do Międzynarodowego Stowarzyszenia Gwarantów Depozytów (IADI).

Obecnie członkami HDIGF jest 40 instytucji kredytowych, w tym 19 greckich banków komercyjnych i inwestycyjnych, 16 banków spółdzielczych oraz 5 oddziałów banków zarejestrowanych poza Unią Europejską (Bank of America, Kedr Bank Athens, Bank Saderat Iran, Intesa Sanpaolo Bank Albania oraz T.C. Ziraat Bankasi).

Grecki system gwarantowania depozytów ubezpiecza środki klientów działającego w Polsce Polbank EFG. Jest to oddział banku EFG Eurobank Ergasias SA, jednego z czterech największych banków zarejestrowanych w Grecji.

2. Organy decyzyjne

Organem decyzyjnym HDIGF jest ósmioosobowa Rada Dyrektorów, której przewodniczącym jest jeden z wiceprezesów banku centralnego Grecji. Pozostałych siedmiu członków Rady delegują: bank centralny (dwóch), Ministerstwo Gospodarki (jednego) oraz Stowarzyszenie Banków Greckich (czterech). Kadencja członków Rady trwa pięć lat, a formalnego mianowania jej składu dokonuje Minister Gospodarki. Rada Dyrektorów wybiera ze swojego grona jednego wiceprezesa. Rada sprawuje zarówno nadzór nad działalnością HDIGF, jak również kieruje pracami Funduszu oraz reprezentuje go na zewnątrz. Przewodniczącym Rady Dyrektorów HDIGF jest od 30 lipca 2008 r. Pani Eleni D. Dendrinou-Louri.

3. Zakres gwarancji depozytów

Fundusz gwarantuje wkłady na rachunkach w instytucjach kredytowych licencjonowanych w Grecji osobom fizycznym i prawnym, o ile nie znajdują się na liście wyłączeń spod gwarancji określonych ustawowo. Gwarancjami objęte są depozyty wraz z odsetkami według stanu na dzień zawieszenia działalności banku do maksymalnej, łącznej wysokości 100 000 EUR u każdego członka Funduszu. Do tej wysokości gwarancje obejmują 100% przedmiotowej kwoty. Gwarantowane są

zarówno depozyty w euro, jak i w walutach obcych. W przypadku wspólnych rachunków dwóch lub więcej osób, każda z nich uprawniona jest do zwrotu środków w wysokości do 100 000 EUR. Podwyższenie maksymalnego poziomu gwarancji z dotychczasowych 20 000 EUR do 100 000 EUR nastąpiło w listopadzie 2008 r. z mocą od 1 stycznia 2009 r., jako odpowiedź na zaburzenia na rynkach finansowych i z obawy deponentów o bezpieczeństwo lokat. Nowy pułap ma obowiązywać przez trzy lata, tj. do końca 2011 roku.

Wyłączeniu spod gwarancji podlegają depozyty skarbu państwa i urzędów administracji centralnej, rządowej administracji szczebla regionalnego i lokalnego, instytucji finansowych, firm ubezpieczeniowych i funduszy inwestycyjnych. Wyłączone są również depozyty podmiotów prawnych, wchodzących w skład tej samej, co przedmiotowa instytucja kredytowa, grupy przedsiębiorstw.

Ponadto, gwarancjami nie są objęci menedżerowie instytucji kredytowych, członkowie ich zarządów, osoby posiadające co najmniej 5% udziałów z prawem głosu, osoby dokonujące audytu instytucji kredytowej, a także osoby sprawujące podobne funkcje w innych podmiotach prawnych wchodzących w skład tej samej grupy przedsiębiorstw. Wyłączone spod gwarancji są również depozyty bliskich krewnych do drugiego stopnia pokrewieństwa włącznie, małżonkowie osób wskazanych powyżej, a także osoby trzecie działające w ich imieniu.

Gwarancje nie obejmują certyfikatów depozytowych, zobowiązań wynikających z transakcji repo, obligacji wyemitowanych przez przedmiotową instytucję kredytową i zobowiązań wynikających z przyjęcia weksli własnych. Świadczenia nie przysługują również w odniesieniu do środków pochodzących z transakcji związanych z praniem brudnych pieniędzy oraz finansowaniem terroryzmu.

4. Zakres gwarancji produktów inwestycyjnych

Od lutego 2009 r. HDIGF oprócz wypłaty depozytów gwarantuje również wypłatę środków ulokowanych w produktach inwestycyjnych. Dotyczy to tych instytucji kredytowych, które nie uczestniczą w funduszu gwarancyjnym dla członków Ateńskiej Giełdy Papierów Wartościowych (tzn. tych banków, których akcje nie są w obrocie giełdowym). Ochroną objęte są takie produkty, jak: instrumenty finansowe zarządzane w imieniu klienta, portfele inwestycyjne, tytuły egzekucyjne, zlecenia finansowe realizowane przez daną instytucję finansową, subskrypcje na zakup instrumentów finansowych. Maksymalna wysokość ubezpieczenia wynosi 30 000 EUR, bez względu na liczbę rachunków, liczbę produktów inwestycyjnych i walutę. Wyłączenia podmiotowe spod gwarancji są podobne, jak w przypadku gwarantowania depozytów opisanego powyżej.

5. Zasady wypłaty środków gwarantowanych

Procedura związana z uruchomieniem wypłaty środków gwarantowanych rozpoczyna się postanowieniem sądu, bądź formalną decyzją banku centralnego Grecji o niewypłacalności danej instytucji kredytowej wobec swoich klientów. Organy te mają na to, zgodnie z prawem greckim, 21 dni roboczych. HDIGF zobowiązany jest do wypłaty sum gwarantowanych w ciągu trzech miesięcy od ogłoszenia niedostępności środków. Termin ten może być wydłużony o kolejne dwa trzymiesięczne okresy (tj. maksymalnie do 9 miesięcy) w przypadku gwarancji depozytów i o jeden trzymiesięczny okres (tj. maksymalnie do 6 miesięcy) w przypadku gwarancji produktów inwestycyjnych. Roszczenia wobec HDIGF o wypłatę środków wygasają po pięciu latach od momentu rozpoczęcia procedury.

Przy wyliczaniu kwoty należnej deponentowi dokonywana jest kompensata należności z zobowiązaniami wobec danej instytucji kredytowej. Wypłata gwarancji zarówno depozytów, jak i produktów inwestycyjnych następuje zawsze w euro.

Obecnie na ukończeniu są prace parlamentarne nad wdrożeniem do greckiego porządku prawnego zapisów Dyrektywy 2009/14/EU Parlamentu Europejskiego i Rady z 11 marca 2009 r. w odniesieniu do skrócenia maksymalnego terminu wypłaty sum gwarantowanych do 20 dni roboczych. W szczególnych przypadkach projekt przewiduje możliwość wydłużenia tego okresu o kolejne 10 dni roboczych. Jednocześnie władze uruchamiające procedurę wypłaty środków (tzn. sądy lub bank centralny) zostaną zobowiązane do podjęcia stosownych decyzji w ciągu 5 dni roboczych.

6. Źródła finansowania i zasoby finansowe HDIGF

Kapitał początkowy greckiego funduszu gwarantowania depozytów i produktów inwestycyjnych wynosił około 8,8 mln EUR i został wpłacony w 1995 r. w 60% przez Bank Grecji, a w pozostałych 40% przez instytucje członkowskie należące do Stowarzyszenia Banków Greckich. Ponadto źródłem finansowania HDIGF są jednorazowe opłaty wnoszone przez nowych członków Funduszu, coroczne składki członkowskie, a także przychody z tytułu odsetek. Coroczne składki członkowskie naliczane są od wielkości zgromadzonych przez daną instytucję kredytową depozytów i jesienią 2008 r. zostały pięciokrotnie podwyższone, jako wynik również pięciokrotnego wzrostu maksymalnego poziomu gwarancji. Stawka składki jest silnie regresywna i powoduje, że największe instytucje kredytowe wnoszą proporcjonalnie dużo niższe składki niż instytucje małe.

Tabela 1. Wysokość corocznych składek na rzecz HDIGH

Wysokość corocznych składek na rzecz HDIGH	
Wielkość depozytów w mln EUR	Wysokość składki w procentach
0–600	0,6250
600,01–2 990	0,6000
2 990,01–8 843	0,5875
8 843,01–20 940	0,1025
Ponad 20 940,00	0,0125

Jedna piąta zebranych w powyższy sposób składek rocznych zasila zasoby kapitałowe HDIGH, natomiast pozostałe 80% jest księgowane na oddzielnym funduszu uzupełniającym (ang. *supplementary deposit cover fund*). Fundusz ten został utworzony pod koniec 2008 r., na mocy znowelizowanej ustawy o systemie gwarantowania depozytów. Pierwsze roczne wpłaty trafiły do niego do końca grudnia 2008 r. i wyniosły około 482 mln EUR. Środki zgromadzone na tym rachunku, wraz z narosłymi odsetkami, traktowane są nadal jako proporcjonalna własność instytucji kredytowych uczestniczących w systemie.

HDIGH jest uprawniony, w wypadku niewystarczającej kwoty zgromadzonych środków, wystąpić do instytucji członkowskich o dokonanie dodatkowych wpłat do Funduszu. Wpłaty takie nie mogą jednak przekroczyć trzykrotności ostatniej rocznej składki członkowskiej.

Środki finansowe będące w dyspozycji Funduszu są inwestowane w jednej piątej w skarbowe papiery wartościowe, a w czterech piątych w lokaty terminowe otwierane w bankach należących do systemu. Na koniec 2008 r. zakumulowane zasoby finansowe Funduszu osiągnęły poziom 1,1 mld EUR, a do 31 grudnia 2009 r. wzrosły do nieco ponad 1,25 mld EUR. Uwzględniając środki uzupełniającego funduszu gwarancyjnego (około 1,04 mld EUR), łączna wartość zasobów finansowych HDIGF na koniec 2009 r. wyniosła prawie 2,3 mld EUR. Wielkość ta nie obejmuje ewentualnych wpłat dodatkowych.

HDIGF jest w trakcie tworzenia funduszu, z którego byłyby w przyszłości pokrywane koszty ewentualnych wypłat gwarancji produktów inwestycyjnych. Będzie on prowadzony oddzielnie od funduszu gwarantującego depozyty, a składać się na niego będą wpłaty tych instytucji kredytowych, które świadczą usługi objęte gwarancją produktów inwestycyjnych.

Tabela 2. Syntetyczne porównanie cech polskiego i greckiego systemu gwarantowania depozytów

	Polski system gwarantowania depozytów	Grecki system gwarantowania depozytów
Realizowane funkcje	Gwarantowanie depozytów oraz działalność pomocowa	Gwarantowanie depozytów i produktów inwestycyjnych
Limity gwarancyjne	50 000 EUR w 100%	Depozyty: 100 000 EUR w 100% – pułap obowiązuje do końca 2011 r. Produkty inwestycyjne: 30 000 EUR
Maksymalna wypłata	50 000 EUR	100 000 EUR
Kompensacja z zobowiązaniami	TAK	TAK
Wyłączenia spod gwarancji		
Instytucje finansowe wskazane w art. 4 (5) Dyrektywy 2006/48/WE	TAK	TAK
Firmy ubezpieczeniowe	TAK	TAK
Rząd i administracja centralna	TAK	TAK
Władze samorządowe	NIE	NIE
Banki	TAK	TAK
Fundusze inwestycyjne	TAK	TAK
Fundusze emerytalne	TAK	TAK
Kadra zarządzająca	TAK	TAK
Akcjonariusze banku	TAK	TAK
Bliscy osób odpowiedzialnych	NIE	TAK
Inne przedsiębiorstwa w tej samej grupie	NIE	TAK
Podmioty nieuprawnione do sporządzania uproszczonych sprawozdań finansowych	TAK	NIE
Depozyty nieimienne	TAK	TAK
Depozyty przyjmowane na indywidualnych warunkach, które przyczyniły się do upadłości banku	NIE	TAK
Dłużne papiery wartościowe emitowane przez bank	TAK	TAK
Depozyty inne niż w walutach EOG	NIE	NIE
Depozyty związane z praniem pieniędzy	TAK	TAK

Bibliografia

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z 11 marca 2009 r. zmieniająca dyrektywę 94/19/WE w sprawie systemów gwarantowania depozytów w odniesieniu do poziomu gwarancji oraz terminu wypłaty, 2009/14/WE.

Hellenic Deposit and Investment Guarantee Fund, Annual Report 2008.

Hellenic Deposit and Investment Guarantee Fund, Annual Report 2009.

Hellenic Deposit and Investment Guarantee Fund Law 3746/2009 (Government Gazette 27/A/16).

Greece, Country Report No. 09/245, International Monetary Fund, Washington, DC August 2009.

Systemy Gwarantowania Depozytów w Polsce i na Świecie, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2005.

Dane kontaktowe

The Hellenic Deposit and Investment Guarantee Fund

6 Amerikis Str.

10672 Athens, Greece

Strona internetowa HDIGF: www.hdigf.gr

Telefon: 00 30 210 363 99 33 lub 336 354 33

Faks: 00 30 210 363 55 82

E-mail: info@hdigf.gr